

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 04.11.1950 р. № 995_004 // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004. – Заголовок з екрану.
3. Рішення Великої Палати Європейського суду з прав людини у справі «Armani da Silva v. United Kingdom» від 30.03.2016 р. // Європейський суд з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/-/grand-chamber-judgment-armani-da-silva-v-the-united-kingdom>. – Заголовок з екрану.
4. Кримінальний кодекс України, Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Заголовок з екрану.
5. «Про судову практику у справах про необхідну оборону» // Постанова Пленуму Верховного Суду України №2 від 26 квітня 2002 року.

Найда В. О.

курсант III курсу факультету № 1

*Харківського національного університету внутрішніх справ
м. Харків*

<https://orcid.org/0000-0003-3072-7326>

Науковий керівник: Філіпська Н. О.

*к.ю.н., викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ
м. Харків*

СОЦІАЛЬНІ ПРОЕКТИ ЯК ШЛЯХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями.

Громадянське суспільство та його діючі інститути є тією невід'ємною ознакою, яка характеризує державу як демократичну. Відокремленість громадянського суспільства від інститутів держави, державної влади, політики та їх функціонування створює баланс державних та недержавних елементів розвинутої держави та сталого суспільства. Добровільність об'єднання громадян задля вирішення тих чи інших суспільних питань є показовим проявом громадянської свідомості та прагнення покращити як суспільство, так і державу. Однією із форм суспільної активності в рамках недержавних організацій ми вважаємо об'єднання громадян задля створення та реалізації соціальних проектів.

Цей напрямок діяльності з'явився відносно нещодавно, але продовжує швидко розвиватися в Європі, в тому числі на території України за сприянням фондів Європейського Союзу та інших країн. Водночас, дослідженню правової та організаційної природи цієї діяльності приділено недостатньо уваги з боку вітчизняних науковців, ця сфера досліджується переважно самими громадськими діячами, які реалізують соціальні проекти з метою узагальнення та систематизації результатів своєї діяльності, залишаючись переважно поза увагою науковців-правників. У той же час проектні підходи, як ми вважаємо, можуть успішно використовуватись при організації діяльності органів публічної влади, зокрема Національної поліції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які спирається автор.

Ми вважаємо, що у правовій та соціологічній науці не приділено достатньої уваги зазначеній проблематиці. Окремі питання використання проектного підходу в діяльності Національної поліції розглядалися П. Копіною, О. С. Мірошник, О. О. Сердюком.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується наукова робота.

Ми вважаємо, що у дослідженні соціального проектування недостатньо уваги приділяється можливості реалізації проектів органами публічної влади, зокрема Національною поліцією, відповідним особливостям організації такої діяльності.

Формулювання цілей (постановка завдання):

- 1) навести характеристику, загальні особливості та проблеми громадської діяльності в Україні;
- 2) визначити правову природу проекту, його особливості, види;
- 3) навести напрямки проектної діяльності за участю громадських організацій та правоохоронних органів в Україні, проаналізувати наявний досвід такої діяльності та запропонувати шляхи її покращення.

Виклад основного матеріалу. Європейський Союз проводить важливу проектно-орієнтовану політику щодо України. Допомога спрямована, зокрема, на підтримку розвитку демократії і належного управління, розвиток інфраструктури, підтримку правоохоронних органів, неурядових організацій та молоді. Фінансування проектів ЄС в Україні проводиться здебільшого у вигляді грантів.

Таке співробітництво є дуже важливим для пострадянських країн, до яких входить й Україна, де населення протягом багатьох десятиліть було позбавлено можливості проявити будь-яку власну соціальну активність, а прийняття суспільно важливих рішень було виключною компетенцією держави. Незважаючи на прояви громадянської активності в рамках діяльності комуністичних, комсомольських, інших молодіжних та дитячих організацій у радянські часи (мітинги, збори, суботники тощо), ініціатором та організатором цього були держава в особі її органів (зокрема, партійних), а людина виступала лише засобом, інструментом забезпечення такої активності.

Через це навіть зараз громадська діяльність та громадянська активність в Україні є недостатньо розвиненою. Отже, існує потреба її перебудовування, використовуючи та адаптуючи досвід країн Європейського союзу та інших розвинених держав. Вважається необхідним спрямувати політику держави на стимулювання громадян самостійно, за власним бажанням об'єднуватися задля вирішення загальних проблем, для реалізації тих чи інших суспільних та індивідуальних потреб, тобто ефективніше формувати інститути громадянського суспільства. На нашу думку, найбільш ефективним засобом зміни світогляду та створення мотиваційної бази для населення можуть стати отримання нових знань та навичок через участь у тренінгах, у створенні та втіленні у життя проектів, ідей, отримання консультацій. При чому, держава має сприяти цьому процесу на законодавчому рівні. Через це дуже важливо у країнах пострадянського простору стимулювати та підтримувати громадську активність всіх категорій населення та всіх вікових, соціальних груп.

У цій сфері є два важливі моменти – по-перше, об'єднання населення навколо спільних проблем задля їх вирішення, яке має знаходити своє вираження у створенні неурядових організацій, та, по-друге, соціальне підприємництво, що полягає у реалізації соціальних проектів цими неурядовими організаціями, а також фізичними особами та органами публічної влади. Слід відмітити, що важливою відмінністю соціального підприємництва від благодійництва та проектною діяльністю є його незалежність від зовнішніх джерел фінансування, що дає певну свободу рішень та діяльності [1].

Ведучи мову про роль проектів у розбудові громадянського суспільства, слід звернутися до його визначення, яке міститься у п. 2 Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги. Згідно з ним, проектом є документ, яким визначаються спільні дії учасників проекту (донорів, виконавців, бенефіціарів, реципієнтів), а також ресурси, необхідні для досягнення цілей надання міжнародної технічної допомоги, у тому числі співфінансування з інших джерел, протягом установлених строків [2]. Зазвичай, цілі проектів спрямовані на реалізацію прав як безпосередньо учасників проекту, так і тих чи інших осіб або груп осіб. Тобто, можна сказати, що участь закордонних донорів є технічною (матеріальною, фінансовою) гарантією реалізації цих прав.

Іншими словами, під поняттям «проект» ми розуміємо комплекс заходів, що здійснюються для досягнення чітко визначених цілей упродовж відповідного часу за допомогою фінансових ресурсів.

Створення проекту та його реалізація передбачають свободу соціальної діяльності людини, в першу чергу як члена громадянського суспільства. Наголосимо, що під словом «свобода» ми розуміємо можливість зробити вибір на основі власних бажань, інтересів, цілей на основі знання об'єктивної дійсності. Особа, яка подає проектну заявку, вільна у своїх ідеях, у способах розв'язання проблем, у виборі партнерів.

Важливою для розуміння сутності проектною діяльністю є визначення класифікації проектів за об'єктом впливу, їх поділяють на м'які, тверді та комбіновані. М'які є найбільш поширеними у світі та передбачають конкретні зміни у соціальній сфері (проведення тренінгів, занять тощо). Ця група проектів спрямована переважно на об'єднання громадян. В той час, як тверді спрямовані на співпрацю з органами публічної влади, створення нових або реконструкції існуючих об'єктів інфраструктури. Комбіновані ж поєднують у собі ознаки перших обох. Зміст проекту та персональний склад виконавців, учасників може бути різним, залежно від обсягу, мети та часу його реалізації. Для розбудови громадянського суспільства ми вважаємо найбільш дієвими та ефективними створення та реалізацію саме м'яких проектів.

В принципі, будь-який проект є основою для втілення позитивної ідеї і передбачає її захист як з боку донорської сторони (забезпечення фінансами та послугами), так і з боку бенефіціару (центральний орган виконавчої влади, до компетенції яких належить формування та/або реалізація державної політики у відповідній галузі чи регіоні, де передбачається впровадження проекту, що заінтересована в результатах виконання проекту, Секретаріат Кабінету Міністрів України, Адміністрація Президента України) [2]. Це дозволяє здобувати корисні властивості цієї ідеї, що на етапі реалізації призводить до позитивних змін у суспільстві. Крім того, цей процес передбачає певну свободу дій ініціатора проекту. Тобто, громадянин (або громадська організація) самостійно приймають рішення щодо укладання угод, пошуку партнерів, здійснення розрахунків, за окремим погодженням з грантодавцем (донором). Тому ми вважаємо, що реалізація проектів виступає гарантією, тобто умовою забезпечення, конституційних прав і свобод громадян-членів цих організацій.

Вивчення показників ефективності дає підстави стверджувати, що використання проектного підходу дозволяє не тільки підвищити ефективність роботи органів публічної влади та діяльність громадських організацій, а й залучити додаткові кошти (в першу чергу – ресурси європейських донорів) для вирішення актуальних питань місцевого і регіонального розвитку.

Досліджуючи тему соціальних проектів, слід зауважити, що така діяльність може стати дієвим механізмом взаємодії й українських правоохоронних органів, в тому числі й поліції, з неурядовими організаціями та міжнародними донорами у ході створення і реалізації спільних соціальних проектів. Це є доволі важливим питанням, оскільки станом на сьогодні соціальні ініціативи у правоохоронній сфері представлені у дуже незначній кількості.

Ми маємо на увазі і одноденні акції, і тривалі масштабні проекти по роботі зі школярами, співпраця з громадськими організаціями у ході забезпечення громадської безпеки та публічного порядку, залучення поліцейських до різноманітних заходів, що проводять такі організації.

До можливих напрямків такої проектної діяльності за участю правоохоронних органів держави можна віднести:

1) проекти, націлені на втілення реформаційних змін в системі Національної поліції та змін, пов'язаних із удосконаленням правової бази, а також внутрішньої структури органу. При чому такі проекти мають обов'язково обговорюватися та узгоджуватися з керівництвом Національної поліції та МВС України, мають бути доцільними з точки зору політики держави;

2) проекти, спрямовані на вирішення завдань, що стоять перед Національною поліцією у сфері забезпечення громадської безпеки і публічного порядку і пов'язаних із нею сферах. На наш погляд, у цій сфері важливим елементом є формування довіри та налагодження взаємозв'язків з населенням;

3) проекти, спрямовані на вирішення актуальних проблем суспільства, вирішення комплексу проблем окремих категорій населення (особи з алкогольною залежністю, важкі підлітки) та превентивний вплив на населення взагалі (проведення лекцій у школах, на підприємствах, висвітлення поліцією інформації у засобах масової інформації тощо).

Позитивними прикладами такої діяльності можна назвати діяльність поліції Харківщини з організації взаємодії з громадою у сфері створення соціальних проектів. Так, поліцією Нововодолазького району Харківської області було організовано акцію «Ніч кіно під відкритим небом» [3]. Проект було реалізовано за сприяння Громадської організації «Фонд місцевої демократії». Захід був спрямований на підвищення рівня довіри до поліції шляхом показу соціальних короткометражних фільмів, в яких підіймалися проблеми співпраці поліції й населення, наприклад, своєчасне інформування поліції про вчинення злочину у разі, якщо громадянин став свідком його вчинення.

Подібні проекти стають можливими у тому числі і завдяки діяльності Консультативної місії Євро-

пейського Союзу, яка регулярно проводить зустрічі із представниками Національної поліції, надає консультації в ході реалізації неурядовими організаціями соціальних проектів.

Ми вважаємо, що створення та реалізація соціальних проектів в Україні є не лише однією з найбільш прогресивних недержавних гарантій реалізації конституційних прав і свобод осіб, а й дієвим механізмом для розвитку громадянського суспільства та його інститутів. Створення власних соціальних проектів надає як громадянам, так і їх об'єднанням реальну можливість впливати на вирішення окреслених питань, сприяти здійсненню реальних змін в суспільстві, які спрямовані на реалізацію прав і свобод людини і громадянина, брати участь у створенні дієвих інститутів громадянського суспільства для ефективної взаємодії з державою. З метою покращення та оптимізації цього процесу вважаємо за необхідне:

– проводити консультування представників громадських організацій щодо підвищення ефективності та оптимізації залучення закордонної фінансової допомоги через створення проектів;

– залучати соціально активних громадян до участі у об'єднаннях через стимулювання виявлення їх громадянської позиції, громадської активності, через створення тематичної соціальної реклами державою, органами місцевого самоврядування;

– створити окремий підрозділ при МВС або включити до повноважень Департаменту міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МВС функції моніторингу, консультування (методичної допомоги) ініціаторів (як працівників МВС, так і представників громадських організацій) проектів, які безпосередньо пов'язані з діяльністю правоохоронних органів;

– з боку як органів публічної влади, так і правоохоронних органів всіляко сприяти розвитку інститутів громадянського суспільства, в тому числі задля реалізації ними соціальних проектів та їх участі у суспільному житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соціальне підприємство. Український форум благодійників. URL: <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/trendi/trend-2.htm> (дата звернення: 05.04.2019).
2. Постанова КМУ від 15.02.2002 № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF> (дата звернення 05.04. 2019).
3. Копіна О. П. Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді : метод. рек. / О. П. Копіна, О. С. Мірошник, О. О. Сердюк ; Фонд Місц. Демократії ; Лаб. мир. рішень ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : [ХНУВС], 2018. 124 с.